

Warszawa, dnia 30 marca 2012 r.

KANCELARIA SENATU
BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ
DZIAŁ PETYCJI I KORESPONDENCJI

BKS/DPK-134/23862/12 WW

Nr: 23862	Data wpływu 6 grudnia 2011 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 12 marca 2012 r.

PODATEK DOCHODOWY OD OSÓB FIZYCZNYCH

TEMAT

**ZWOLNIENIE Z OPODATKOWANIA ŚWIADCZEŃ
EMERYTALNYCH I RENTOWYCH**

WNOSZĄCA PETYCJE: petycja indywidualna

Zofia Ś.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą mającą na celu zniesienie obowiązku opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych emerytur i rent.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEJ PETYCJE:

Według autorki petycji emeryci i renciści powinni być zwolnieni z podatku dochodowego od osób fizycznych, gdyż przez cały okres pracy zawodowej odprowadzali ten podatek.

Zdaniem autorki petycji niskie emerytury i renty (zwłaszcza nauczycieli i rolników) z trudem wystarczają na podstawowe opłaty, nie pozwalają na zaspokojenie potrzeb życiowych – zakup żywności, lekarstw, odzieży, środków higieny oraz pozbawiają korzystania z usług komunikacji czy dóbr kultury. Ponadto ceny wszystkich artykułów wciąż szybko rosną, zaś emerytury i renty nieznacznie. W innych krajach najubożsi nie płacą tego rodzaju podatku.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 84 nakłada na każdego obowiązek ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie. W art. 217 Konstytucja stanowi, że nakładanie podatków, innych danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy.

Opodatkowanie podatkiem dochodowym dochodów osób fizycznych reguluje **ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych** (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.), zwana ustawą PIT.

Zgodnie z zasadą powszechności i równości w uiszczaniu podatków, na mocy art. 9 ust. 1 cytowanej ustawy, opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody, z wyjątkiem enumeratywnie wymienionych w ustawie, jako zwolnione, bądź od których na podstawie Ordynacji podatkowej zaniechano jego poboru. Jeżeli osoba fizyczna uzyskuje dochody z więcej niż jednego źródła, przedmiotem opodatkowania w danym roku podatkowym (*rok kalendarzowy*) jest suma wszystkich przychodów.

Na mocy art. 10 ust. 1 pkt 1 źródłami przychodów są: stosunek służbowy, stosunek pracy, w tym spółdzielczy stosunek pracy, członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną, praca nakładcza, emerytura lub renta.

Przez emeryturę lub rentę rozumie się łączną kwotę tych świadczeń, w tym emerytury kapitałowe wypłacane na mocy ustawy o emeryturach kapitałowych (*ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych*), wraz ze wzrostami i dodatkami, z wyłączeniem dodatków rodzinnych i pielęgnacyjnych oraz dodatków dla sierot zupełnych do rent rodzinnych (art. 12 ust. 7 ustawy).

Podstawę obliczenia podatku (art. 26 ustawy) stanowi dochód, po odliczeniu kwot dotyczących m.in.:

- składek określonych w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych zapłaconych w roku podatkowym bezpośrednio na własne ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe oraz wypadkowe podatnika, potrąconych przez płatnika ze środków podatnika,

- wydatków ponoszonych na: cele rehabilitacyjne, związanych z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych, poniesionych przez podatnika, który jest osobą niepełnosprawną lub na którego utrzymaniu są takie osoby (*szerzej w załączniku do petycji*) oraz z tytułu użytkowania Internetu w wysokości nieprzekraczającej 760 zł,

- darowizn przekazanych na cele: kultu religijnego, organizacjom pożytku publicznego w sferze zadań publicznych, krwiodawstwa honorowych dawców krwi – w wysokości dokonanej darowizny, nie więcej jednak niż 6% dochodu.

Świadczenia emerytalno-rentowe są opodatkowane według progresywnej skali podatkowej (art. 27 ustawy). Oznacza to, że osoba uzyskująca wyższe dochody odprowadza większą ich część w formie podatku niż ta, która uzyskuje niższe dochody. Emerytury i renty są tak samo opodatkowane jak praca.

Aktualnie w ramach skali podatkowej istnieją dwa przedziały dochodowe. W pierwszym przedziale skali podatkowej do 85.528zł stawka podatku wynosi 18% minus kwota zmniejszająca podatek - miesięczna 46,33 zł oraz roczna 556,02 zł. Roczny dochód niepowodujący obowiązku zapłaty podatku wynosi 3.091 zł. W przypadku, gdy podatnik uzyskuje dochody, które są równe lub wyższe od kwoty stanowiącej dolną granicę pierwszego przedziału skali podatkowej, część dochodu mieszcząca się w tym przedziale (nadwyżka ponad 85.528 zł) jest opodatkowana stawką 32%. Jest to najwyższa stawka podatkowa funkcjonująca w polskim systemie podatku dochodowego.

Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych weszła w życie 1 stycznia 1992 r. Organy rentowe zostały zobowiązane (od 1992 r.) do podwyższenia należnych krajowych emerytur i rent, poprzez przeliczenie ich w taki sposób, aby po potrąceniu podatku dochodowego świadczenia nie były niższe niż przed przeliczeniem, a także wysokości świadczeń i wynagrodzenia nie uległy obniżeniu (art. 55 ust. 6 ustawy).

Podatnikom, którzy osiągnęli przychody wyłącznie z emerytur i rent, które nie były podwyższone, o czym wyżej, jeżeli kwota przychodu po odliczeniu podatku była mniejsza niż kwota stanowiąca 20% górnej granicy pierwszego przedziału skali podatkowej w okresie rocznym, podatek określa się tylko w wysokości nadwyżki ponad tę kwotę.

Podatek dochodowy, obliczony zgodnie z art. 27 w pierwszej kolejności ulega obniżeniu o kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne, (z ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych), opłaconej przez podatnika lub pobranej w roku podatkowym przez płatnika. Obniżenie nie dotyczy składek, których podstawę wymiaru stanowi dochód (przychód) zwolniony od podatku oraz składek, których podstawę stanowi dochód, od którego na mocy Ordynacji podatkowej zaniechano poboru podatku.

Kwota składki na ubezpieczenie zdrowotne, o którą zmniejsza się podatek, nie może przekroczyć 7,75% podstawy wymiaru tej składki.

PRACE LEGISLACYJNE:

Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (druk sejmowy nr 25 z 31 grudnia 2008 r.), na posiedzeniu Sejmu 15 lutego 2012 r. odbyło się pierwsze czytanie projektu i został on skierowany do komisji: Finansów Publicznych i Polityki Społecznej i Rodziny. Następnie 1 marca 2012 r. projekt skierowano do podkomisji nadzwyczajnej.

Celem projektu jest znowelizowanie przepisów o podstawie obliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych w zakresie odliczenia od dochodu wpłat dokonanych przez podatnika w roku podatkowym bezpośrednio na własne dobrowolne zabezpieczenie emerytalne w instytucjach finansowych nadzorowanych lub notyfikowanych w Komisji Nadzoru Finansowego. Projekt wprowadza także regulacje dotyczące zasad i warunków dokonywania przewidzianego w nim odliczenia.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Interpelacje poselskie (w VI kadencji Sejmu) dotyczyły opodatkowania świadczeń emerytalno-rentowych i były adresowane do resortu finansów. W odpowiedzi na (interpelację nr 8834 z 17 kwietnia 2009 r.) w sprawie podwójnego opodatkowania emerytur podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów stwierdził m.in., że wprowadzając podatek dochodowy od osób fizycznych (począwszy od 1992 r.), wszystkie krajowe emerytury i renty zostały ubruttowione, tj. podwyższone o kwotę należnego podatku w taki sposób, aby po potrąceniu podatku wypłacone świadczenie nie było niższe od świadczenia, jakie przysługiwało przed wprowadzeniem podatku dochodowego. Regulacje te zostały wypracowane w wyniku szerokiej, merytorycznej dyskusji społecznej oraz parlamentarnej.

W ocenie resortu „podwójne opodatkowanie emerytur” nie znajduje odzwierciedlenia w uregulowaniach prawnych. Zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy PIT składki - określone w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - zapłacone w roku podatkowym bezpośrednio na własne ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe oraz wypadkowe podatnika, albo potrącone w roku podatkowym przez płatnika ze środków podatnika, podlegają odliczeniu od dochodu, który stanowi podstawę opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Więc ta część dochodu, np. ze stosunku pracy, która jest odprowadzona jako składki na ubezpieczenie społeczne (emerytalno-rentowe), nie podlega opodatkowaniu. Skoro składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe nie są opodatkowane, uzasadnione i sprawiedliwe społecznie jest, aby podlegały opodatkowaniu świadczenia będące następstwem tych składek, czyli emerytury i renty.

UWAGI DODATKOWE:

Opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych nie podlegają dochody zwolnione przedmiotowo od podatku. Ich katalog określa art. 21 **ustawy o PIT**. Zwolnienia wynikają także z art. 52-52a ustawy, dotyczą niektórych dochodów kapitałowych i mają charakter czasowy.

Na podstawie art. 21 ustawy wolne od podatku są m.in. następujące dochody otrzymywane przez emerytów i rencistów:

- renty przyznane na podstawie ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin,
- świadczenia z pomocy społecznej,
- świadczenia rzeczowe lub ekwiwalenty pieniężne w zamian tych świadczeń otrzymywane w związku z łączącym ich poprzednio z zakładami pracy stosunkiem służbowym, stosunkiem pracy lub spółdzielczym stosunkiem pracy oraz od związków zawodowych - do wysokości 2.280 zł w roku podatkowym.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.) w art. 22 § 2 pkt 1 stanowi, że organ podatkowy na wniosek podatnika, może zaniechać poboru lub zwolnić z obowiązku pobrania podatku w przypadku, gdy uiszczenie zagraża ważnym interesom płacącego w szczególności jego egzystencji.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.) stanowi, iż pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przewyższanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Jest ona udzielana, jeżeli osoba lub rodzina nie jest w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudności, w jakich się znalazła.

Przyznawanie świadczeń pieniężnych uzależnione jest od kryterium dochodowego, które dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 477 zł, a dla osoby w rodzinie 351 zł.

Ustawa z dnia 21 grudnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 291, poz. 1706) podniosła o 2% składki na ubezpieczenie rentowe w części finansowanej przez płatników. Na skutek tej zmiany składka od 1 lutego 2012 r. wzrosła z 6% do 8% i jest finansowana na poziomie 1,5% przez ubezpieczonego i 6,5% przez pracodawcę.

Nowelizacja ustawy ma ograniczyć deficyt Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie funduszu rentowego o około 7 mld zł w skali roku oraz zwiększyć pokrycie wydatków tego funduszu wpływami ze składek (z niespełna 60% do około 75% w 2012 r.), a w perspektywie powinna sprzyjać zbilansowaniu się jego wpływów i wydatków.

Ustawa z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw wprowadziła tzw. waloryzację kwotową, czyli naliczanie świadczeń w jednakowej wysokości dla wszystkich uprawnionych, tj. z systemu powszechnego, zaopatrzeniowego i rolników. Waloryzacja miała zapewnić finansowe, elementarne bezpieczeństwo obywateli o najniższych świadczeniach. Chcąc chronić budżety gospodarstw domowych emerytów i rencistów z niskimi dochodami zdecydowano, aby wszyscy pobierający świadczenia otrzymali podwyżki (od 1 marca 2012 r.) w wysokości 71 zł. Natomiast dodatki przysługujące do tych świadczeń np. pielęgnacyjny czy kombatancki, są waloryzowane poprzez pomnożenie kwoty świadczenia przez wskaźnik waloryzacji w wysokości 104,8%. Uchwalona przejściowa metoda waloryzacji świadczeń (w 2012 r.) wynika nie tylko z chęci chronienia najbiedniejszych świadczeniobiorców, ale również z faktu, że w budżecie państwa brak jest dodatkowych funduszy, które można byłoby przeznaczyć na działania osłonowe, czyli wprowadzenie dodatków pieniężnych dla ochrony osób ubogich. Z danych rządu wynika, że przy kwocie 71 zł wyższą od procentowej podwyżkę otrzyma 59% emerytów i rencistów.

Prezydent podpisał przywołaną ustawę, jednocześnie złożył wniosek do Trybunału Konstytucyjnego (w trybie następczym) o zbadanie jej zgodności z Konstytucją (**sygn. akt K 9/12**). Wniosek został połączony ze sprawą zgłoszoną przez RPO (**sygn. akt K 10/12**).

Świadczenia emerytalno-rentowe ustalają i realizują:

- **Zakład Ubezpieczeń Społecznych:** powszechny system emerytalny, wysokość świadczeń uzależniona jest od stażu pracy i wynagrodzenia uzyskiwanego w czasie aktywności zawodowej, który stanowi podstawę wymiaru składki płaconej na ubezpieczenia społeczne, uprawnienie emerytalne w wieku 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn,

- **Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego:** odrębny system ubezpieczenia

rolników, składka na ubezpieczenie emerytalno-rentowe w II kwartale 2012 r. stanowić będzie 10% obowiązującej w marcu 2012 r. emerytury podstawowej (799,18 zł), tj. 80,00 zł, rolnicy mający gospodarstwo powyżej 50 ha przeliczeniowych płacą składki wyższe,

- Wojskowe Biuro Emerytalne, Biuro Emerytalne Służby Więziennej, Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA: emerytalny system zaopatrzeniowy (*służby mundurowe*), pracownicy nie opłacają składek, wiek emerytalny niższy od powszechnego (uprawnienia emerytalne po 15 latach służby), świadczenia wypłacane ze środków budżetu państwa.

Według **Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuariatnych ZUS w marcu 2011 r.** emerytury i renty z ZUS pobierało **7.442,2 tys. osób**. Osoby pobierające emeryturę stanowiły 66,9% tj. 4.979,1 tys. osób. Rentę z tytułu niezdolności do pracy pobierało 16,1% tj. 1.195,2 tys. osób, a rentę rodzinną 17,0% czyli 1.267,9 tys. osób.

Ze struktury wysokości emerytur i rent wypłacanych z ZUS po waloryzacji w marcu 2011 r. wynika, że emeryci i renciści, którzy pobierali świadczenia w wysokości od 500 do 1.000 zł miesięcznie stanowili 20%, od 1.000 do 1.400 zł miesięcznie świadczenia otrzymywało 24,5% osób uprawnionych, zaś w wysokości 1.400–1.800 zł pobierało 22,7% świadczeniobiorców.

KRUS w grudniu 2011 r. wypłacił świadczenia dla 1.307,7 tys. emerytów i rencistów, przeciętne świadczenie wynosiło 838,05 zł.

ZER MSWiA w 2011 r. wypłacił 193.992 świadczeń emerytalno-rentowych, natomiast przeciętna ich wysokość wyniosła 2.851,89 zł.

Od 1 marca 2012 r. najniższe świadczenia emerytalno-rentowe z FUS wynoszą:

- **799,18 zł** emerytura, renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renta rodzinna,

- **613,38 zł** renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy,

- **959,02 zł** renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową i renta rodzinna wypadkowa,

- **736,06 zł** renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem lub chorobą zawodową.

REKOMENDACJE BIURA:

Każdy podatek jest niekorzystny dla obywatela, gdyż uszczupla jego dochody, dlatego powszechne jest dążenie do jego obniżania oraz do korzystania z ulg i zwolnień.

Emeryci i renciści, tak jak wszystkie osoby fizyczne, płacą podatek według tych samych stawek od wysokości dochodu uzyskanego w roku podatkowym tj. od świadczeń emerytalno-rentowych. Najwięcej osób pobiera świadczenia emerytalno-rentowe z ZUS.

Odnosząc się do postulatu petycji trzeba podkreślić, że wyłączenie z przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych dochodów z emerytur i rent doprowadziłoby niewątpliwie do zmniejszenia środków budżetowych państwa. Ponadto tak sformułowany wniosek legislacyjny ma na celu poprawę bytu nie tylko osób najuboższych, ale obejmuje wszystkie osoby pobierające świadczenia i to w różnej wysokości. Wątpliwe jest zatem uznanie za sprawiedliwe społecznie przedmiotowe zwolnienie, gdyż proponowane rozwiązania kłócą się z zasadą równego traktowania wybranych kategorii osób, czy grup społecznych, które uzyskują dochody w analogicznej wysokości jak np. pracujący, którzy osiągają minimalne wynagrodzenie, czy też osoby bezrobotne mające na utrzymaniu kilkoro dzieci.

Trzeba zwrócić uwagę na fakt, że emeryci i renciści z systemu powszechnego (autorka petycji) uzyskują różne dochody. W 2011 r. 2% z nich pobierało świadczenie w wysokości do 600 zł miesięcznie, dla 8% świadczenie to wynosiło do 800 zł, a dla 10% była to kwota do 1.000 zł miesięcznie. Warto też zauważyć, że wprowadzona jednorazowo waloryzacja kwotowa (*od 1 marca 2012 r. 71 zł miesięcznie*), która miała na celu wyrównanie poziomu życia najbiedniejszych, w sposób znaczący nie poprawi ich sytuacji materialnej.

Mając na uwadze powyższe informacje oraz konieczność zapewnienia równowagi budżetowej finansów publicznych, a także złożoność problemu dotyczącego sfery ekonomiczno-społecznej, Biuro nie rekomenduje prac nad wnioskiem petycji.

Natomiast w ocenie Biura wsparcie w postaci zwolnienia z podatku lub zastosowanie ulg w stosunku do najuboższych emerytów i rencistów wydaje się zasługiwać na rozważenie.

OPRACOWAŁA

DYREKTOR

Wanda Wójtowicz

Anna Pomianowska-Bąk

WYDATKI NA CELE REHABILITACYJNE

Na mocy art. 26 ust. 1 pkt 6 **ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych** (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.), odliczeniu od dochodu przed opodatkowaniem podlegają wydatki na cele rehabilitacyjne oraz związane z ułatwieniem wykonywania czynności życiowych poniesione w roku podatkowym przez podatnika będącego osobą niepełnosprawną lub na którego utrzymaniu są takie osoby.

Ustawa w art. 26 ust. 7a określa katalog wydatków na cele rehabilitacyjne, które podlegają odliczeniu od dochodu. Są to wydatki poniesione na:

1) adaptację i wyposażenie mieszkań i budynków mieszkalnych, przystosowanie pojazdów mechanicznych, zakup wydawnictw i materiałów (pomocy) szkoleniowych, zakup i naprawę indywidualnego sprzętu, urządzeń i narzędzi technicznych niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych, stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, z wyjątkiem sprzętu gospodarstwa domowego,

2) odpłatności za pobyt na turnusie rehabilitacyjnym oraz na leczeniu w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego, odpłatności za zabiegi rehabilitacyjne oraz za pobyt w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych,

3) opłacenie przewodników osób niewidomych I lub II grupy inwalidztwa, osób z niepełnosprawnością narządu ruchu zaliczonych do I grupy inwalidztwa w kwocie do 2.280 zł oraz utrzymanie przez osoby niewidome lub niedowidzące I lub II grupy inwalidztwa psa przewodnika do wymienionej wyżej kwoty,

4) opiekę pielęgniarstwa w domu nad osobą niepełnosprawną w okresie przewlekłej choroby uniemożliwiającej poruszanie się oraz usługi opiekuńcze świadczone dla osób niepełnosprawnych zaliczonych do I grupy inwalidztwa,

5) opłacenie tłumacza języka migowego,

6) kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25. roku życia,

7) leki - w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy faktycznie poniesionymi wydatkami w danym miesiącu a kwotą 100 zł, jeśli lekarz specjalista stwierdzi, że osoba niepełnosprawna powinna stosować określone leki stale lub czasowo,

8) odpłatny, konieczny przewóz na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne osoby niepełnosprawnej karetką transportu sanitarnego oraz osoby niepełnosprawnej zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa oraz dzieci niepełnosprawnych do lat 16 - również innymi niż karetka środkami transportu sanitarnego,

9) używanie samochodu osobowego stanowiącego własność (współwłasność) osoby niepełnosprawnej zaliczonej do I lub II grupy inwalidztwa lub podatnika mającego na utrzymaniu osobę niepełnosprawną zaliczoną do I lub II grupy inwalidztwa albo dzieci niepełnosprawne, które nie ukończyły 16. roku życia - na potrzeby związane z koniecznym przewozem na niezbędne zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne w wysokości do 2.280 zł,

10) odpłatne przejazdy środkami transportu publicznego związane z pobytem:

- na turnusie rehabilitacyjnym, w zakładach: lecznictwa uzdrowiskowego, rehabilitacji leczniczej, opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych,

- na koloniach i obozach dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25. roku życia.

Wydatki te podlegają odliczeniu od dochodu, jeżeli nie zostały sfinansowane z zakładowego lub państwowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych lub NFZ.